

Kitap İncelemesi

Eda Ayaydın ve Adnan Dal (Ed.) *Keşiflerden İklim Değişikliğine Uluslararası İlişkilerde Arktik (İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2024)*

Emirhan Altunkaya

Arş. Gör. Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, Galatasaray Üniversitesi, ealtunkaya@gsu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3244-2973.

Kitap İncelemesi

Geliş Tarihi:

7 Kasım 2024

Kabul Tarihi:

15 Aralık 2024

Arktik Bölgesi'nde, küresel ısınmanın etkisiyle değişen çevresel ve iklimsel koşullar, ekolojik, ekonomik, sosyal, siyasi ve hatta askeri açılardan bölgeyi uluslararası siyasetin odak noktalarından birisi haline getirdi. Özellikle son 20 yıl içerisinde bölgede ortaya çıkan yeni fırsat ve zorluklar, Arktik Bölgesi'ne yönelik ilgiyi önemli ölçüde yükseltmiştir. Nitekim, buna paralel olarak, uluslararası ilişkiler disiplininde bölgeye yönelik akademik çalışmaların sayısının da hızla artmakta olduğu gözlemlenebilmektedir.

Keşiflerden İklim Değişikliğine Uluslararası İlişkilerde Arktik bölgede ortaya çıkan birçok farklı meseleyi ele alan, güncel ve kapsamlı bir derleme kitap olarak öne çıkmakta; Arktik Siyasetinin gerek bölgesel dinamikleri gerekse küresel yansımaları hakkında önemli iç görüler barındıran çalışmaları bir araya getirmektedir. Kitap, Arktik Bölgesi'nin uluslararası ilişkiler açısından hem bölgesel hem de küresel düzeyde artmakta olan stratejik önemini farklı yönleriyle ele almakta; bölgedeki çevresel, ekonomik ve siyasi dinamiklerin nasıl iç içe geçtiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Alanında uzman yazar ve akademisyenlerin çalışmalarını bir araya getirmekte olan

Eda Ayaydın ve Adnan Dal (Ed.) *Keşiflerden İklim Değişikliğine Uluslararası İlişkilerde Arktik (İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2024)*

Kitap, Arktik Bölgesi'ne ilişkin birçok farklı konuya değinmekte ve bu özelliği ile zengin bir içerik yelpazesi sunmaktadır. Bu doğrultuda kitap, Arktik Bölgesi ve bu bölgede yaşanmakta olan farklı meseleler hakkında farkındalık kazanmak isteyen üniversite öğrencileri, araştırmacılar, akademisyenler ve politika yapımcılar için faydalı bir giriş noktası sunmaktadır. Bunun yanı sıra, Arktik bölgesine dair güncel bilgiye ihtiyaç duyan medya ve iletişim sektörü profesyonelleri de kitapta ele alınan konular üzerinden bölge hakkında önemli bilgilere ulaşabilirler. Bir yandan bölgedeki temel dinamikleri ve meseleleri tanımaya fırsatı verirken, bir yandan da bölgedeki spesifik ve güncel tartışmaları ele alan bölümleri ile çeşitli odak noktalarında perspektif geliştirebilmeye de olanak tanımaktadır. Ayrıca Arctic Portal'dan alınmış dört detaylı harita, kitabın içeriğini görsel olarak desteklemekte, okuyucular için Arktik Bölgesi'ne ilişkin kitapta ele alınan meseleleri daha somut hale getirmekte ve böylelikle kitabın başvuru niteliğini güçlendiren önemli bir katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki, kitabın bazı bölümleri bölgedeki sorunları daha çok tanımlama düzeyinde ele almakta, eleştirel bir derinliğe yeterince yer vermemektedir. Bu bakımdan, ilgili okuyucuların bölgeye dair daha derinlemesine analizler ve eleştirel bakış açıları geliştirebilmek için ek kaynaklara yönelmesi gerekecektir. Bu açıdan *Uluslararası İlişkilerde Arktik*, önemli bir başlangıç noktası olsa da bölgenin karmaşıklığını daha kapsamlı anlamak ve bölgedeki meseleler üzerinde daha derin araştırma yapmak isteyenler için yeterli olmayabilir.

Daha detaylı bahsetmek gerekirse, *Uluslararası İlişkilerde Arktik* kitabının katkılarını ve özgün iç görülerini değerlendirirken, Arktik çalışmalarının çok yönlü doğasını ele alan bazı güçlü yönlerin yanı sıra eksiklikler de göze çarpmaktadır. Kitap, egemenlik, jeopolitik rekabet, çevresel yönetim ve yerli halkların hakları gibi Arktik'e dair geniş bir konu yelpazesini içermekte ve farklı alanlardan çeşitli yazarları bir araya getirmektedir. Akademik titizlik açısından değerlendirildiğinde, bazı bölümler derinlemesine analizler sunarak özgün katkılar sağlamaktadır. Örneğin, Samim Akgönül tarafından kaleme alınan *Uluslararası Azınlık Rejimi Işığında Arktik Otokton Halkları*, Arktik bölgesindeki yerli halkları, özellikle de Inuit ve Sami halklarını, uluslararası azınlık rejimi perspektifinden incelemektedir. Oldukça özgün bir konuya odaklanan bu çalışma, uluslararası ve ulusal düzeydeki koruma mekanizmalarını politik, ekonomik ve kültürel açılardan analiz etmektedir. Akgönül'ün yaklaşımı, Arktik Devletleri'nin yerli halklara yönelik ulusal uygulamalarına değinmesi açısından tatmin edici bir analiz sunmakta ve kitabın öne çıkan nitelikli çalışmalarından biri olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan, Andreas Østhagen'in, Eda Ayaydın

tarafından Türkçeye çevrilen *Arktik Kaynak Çatışmalarının Merkezinde Petrol Değil Balık Olacak* başlıklı incelemesi; Arktik'te doğal kaynaklar denildiğinde ilk akla gelen petrol, gaz ve minerall kaynaklarının ötesine geçerek balıkçılık konusuna odaklanmasıyla dikkat çekiyor. Østhagen, Arktik Okyanusu'nda açık denizlerdeki ticari balıkçılık faaliyetlerine ilişkin mevcut hukuki düzenlemeleri de dikkate alarak hem bölgesel hem de alt-bölgesel ölçekte oluşabilecek uyuşmazlıkları ele alıyor. Çalışma, Arktik'te doğal kaynaklara ilişkin rekabetin gelecekte balıkçılık üzerinden şekillenebileceğine dair özgün ve güncel bir bakış sunuyor. Benzer şekilde, Frederic Lassere'nin, Adnan Dal tarafından Türkçe çevrilen *Arktik'te Deniz Taşımacılığı: Destinasyonel Ulaşımın Hakimiyeti* başlıklı çalışması, Arktik deniz ticaret yollarına dair yaygın spekülasyonlara karşı güncel verilerle bir değerlendirme sunmaktadır. Çalışmada, Arktik'te transit taşımacılığın beklenen potansiyele ulaşmadığı; aksine, destinasyonel taşımacılığın öne çıktığı ifade edilmektedir. Güncel verilere dayanan bu çalışma, Arktik'teki ticari denizcilik faaliyetlerine dair gerçekçi ve faydalı bir bakış açısı sunmaktadır. Bununla birlikte, kitaptaki kimi bölümlerin analitik derinlik açısından eksik kalmakta ve daha çok betimleyici bir anlatımla sınırlı kalmakta olduğunu belirtmekte fayda var. Yine de ilgili çalışmaların Türkçe literatüre önemli katkılar sunduğunu ve alana ilgi duyan okuyucular için değerli birer başlangıç kaynağı olduğunu belirtmek gerekir. Özellikle Arktik bölgesine dair daha derinlemesine incelemeler yapmak isteyenlere yol gösterici nitelikte temel Türkçe kaynaklar olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, *Keşiflerden İklim Değişikliğine Uluslararası İlişkilerde Arktik*, Arktik'e dair temel bilgi edinmek isteyen okuyucular için faydalı bir başlangıç kaynağı sunmakta, bazı güncel ve özgün konulara değinmesiyle öne çıkmaktadır. Kitap, bazı bölümlerde betimleyici bir literatür taraması düzeyinde kalsa da Arktik üzerine Türkçe literatürdeki öncü çalışmalardan biri olarak, bölgenin jeopolitik, çevresel ve sosyal dinamiklerine dair Türkçe kaynaklarda önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Kitabın temel güçlü yanları, Arktik bölgesini farklı disiplinler ve bakış açılarından ele alması, Türkçe literatürde nadir bulunan çok yönlü bir çalışma sunması ve geniş bir okuyucu kitlesine hitap eden erişilebilir bir dil kullanmasıdır. Kitap, uluslararası ilişkilerden hukuka, çevre politikalarından teknolojiye kadar çeşitli alanlardan uzmanların katkılarını bir araya getirerek, Arktik konusundaki farklı meseleleri kapsamlı bir çerçevede tanıtıyor. Bu çok disiplinli yaklaşım, okuyuculara Arktik bölgesinin çok yönlü yapısını anlama fırsatı sunarken, Türkçe dilinde bu kadar geniş bir içeriği ilk kez sunmasıyla da önem taşımaktadır. Bununla birlikte, bölgenin karmaşık dinamiklerini daha detaylı anlamak isteyen okuyucuların, bölgeye dair daha derinlemesine analizler

Eda Ayaydın ve Adnan Dal (Ed.) Keşiflerden İklim Değişikliğine Uluslararası İlişkilerde Arktik (İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2024)

ve eleştirel bakış açıları geliştirebilmek için ek kaynaklara yönelmesi gerekecektir. Konuya dair temel bilgi edinmek isteyenler ve Türkçe literatürde bir başlangıç noktası arayanlar için kitap, Arktik'in bölgesel dinamiklerini ve bölgedeki farklı meseleleri anlamada faydalı bir rehber sunmaktadır. Derin analiz arayışında olan okuyuculara bazı eksiklikler hissettirse de Türkçe literatürde öncü bir çalışma olarak, Arktik'in artan küresel önemine dair temel bir çerçeve çizmesi bakımından oldukça değerlidir. Bu özellikleri ile kitap, Arktik üzerine yapılacak ileri düzey çalışmalara kapı aralayan ve konuya dair ilgi uyandıran bir eser olarak, alanında önemli bir referans niteliğindedir.